

ARAŞTIRMA RESEARCH

Travma Deneyimlemiş Bir Örneklemde Durumluk Öfke Ölçeğinin Türkçe Uyarlama Çalışması

Turkish Adaptation Study of the State Anger Scale in a Traumatized Sample

Sinem Cankardaş¹ , Ebru Şalcıoğlu²

Öz

Öfke, birçok ruhsal problem ile birlikte ortaya çıkan, kimi zaman bir semptom olarak da ele alınan, bu nedenle klinik araştırmalarda ölçülmesinin faydalı olacağı duygusal bir tepkidir. Bu çalışmada Durumluk Öfke Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliğinin sınanması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini fiziksel ve cinsel şiddet deneyimi olan, yaşları 18 – 57 arasında değişen 578 kadın oluşturmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı hem Cronbach alfa katsayısı hem de iki yarım test güvenilirliği hesaplanarak; yapı geçerliliği açılımlı faktör analizi kullanılarak, ölçüt bağımlı geçerliliği travmatik stres ve sürekli öfke puanları arasındaki ilişki incelenerek ve yordayıcı geçerliliği regresyon analizi yapılarak test edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .94; iki yarım test güvenilirliği .88 ve Guttman İki-Yarı kat sayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Yapılan faktör analizinde ölçeğin iki faktörden oluştuğu, iki faktör arasında yüksek düzey pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Durumluk öfke düzeyi ile travmatik stres belirtileri arasında yüksek düzey pozitif ilişki olduğu, durumluk öfke düzeyinin travmatik stres belirtilerindeki değişimin %22'sini açıkladığı görülmüştür. Bu bulgular Durumluk Öfke Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğuna işaret etmektedir. Durumluk öfke ölçeğinin, özellikle psikolojik travma alanında yapılan çalışmalarda hem tedavi etkililiğinin tespit edilmesinde hem de önleyici çalışmalar geliştirmede kullanılabilecek yardımcı bir araç olduğu düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Öfke, travma sonrası stres bozuklukları, güvenilirlik, geçerlilik

Abstract

Anger is an emotional response that occurs with many mental problems, sometimes treated as a symptom, so it would be useful to measure in clinical studies. This study aims to adapt the State Anger Scale to Turkish and to test the validity and reliability of the scale. A sample of 578 women who experienced physical and sexual abuse, aged between 18 to 57 participated in the study. The internal consistency of the scale was calculated by calculating both Cronbach's alpha coefficient and Guttman split-half reliability. While the construct validity of the scale was examined by exploratory factor analysis; the criteria validity of the scale was tested by examining the relationship between traumatic stress and trait anger levels. The predictive validity was tested by regression analysis. The internal consistency coefficient of the scale was $\alpha = .94$; the split-half reliability coefficient was .88. Results of factor analysis revealed that the scale consisted of two factors that have a high-level positive relationship. The state anger and traumatic stress symptoms were related positively, and state anger level explained 22% of the variance in traumatic stress symptoms. These findings suggest that the Turkish version of the State Anger Scale (STAS) is a valid and reliable measurement tool. The STAS is thought to be a useful tool for both determining the effectiveness of treatment and developing preventive studies especially in the studies of psychological trauma.

Keywords: Anger, post-traumatic stress disorder, reliability, validity

¹ İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir

² DATEM Davranış Araştırmaları ve Terapileri Merkezi, İstanbul

✉ Sinem Cankardaş, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Turkey
sinem.cankardes@gmail.com | 0000-0003-4140-2068

Geliş tarihi/Received: 07.09.2021 | Kabul tarihi/Accepted: 12.12.2021 | Çevrimiçi yayın/Published online: 29.12.2021

TEMEL duygulardan biri olan öfke, günlük hayatta önemli bir yere sahiptir. Yoğunluğu orta düzey kızgınlık ile öfkeden deliye dönmek arasında değişen psiko-biyolojik bir duygusal durum olarak tanımlanabilecek olan öfke, kişinin ihtiyacının doyurulmasının ya da amaca yönelik davranışının engellendiği durumda ortaya çıkan duygusal bir tepkidir (Spielberger 1999, Etzler ve ark. 2014). Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), yaygın anksiyete bozukluğu, iki uçlu duygu durum bozukluğu, dürtü kontrol bozuklukları ve sınır kişilik bozukluğu gibi birçok ruhsal bozuklukta -farklı düzey ve yoğunluklarda olsa da- bir belirti olarak görülebilen öfkenin (APA-Amerikan Psikiyatri Birliği 2013) düzeyinin ölçülmesi, öfkenin ruhsal bozuklukların ortaya çıkışı, devam etmesi ve söz konusu öfke düzeyinin kişilerin işlevselliğindeki etkisini anlamada oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Öfke, tehdit edici bir stresör ile karşılaşıldığı durumda ortaya çıkan duygulardan biridir ve hem tetikleyicileri hem de fizyolojik ortaya çıkış mekanizması açısından kaygı ile benzerlik göstermektedir. Hem öfke hem de kaygı, amigdala tarafından düzenlenen duygulardır ve her iki duygusal tepki sırasında aktif olan frontal ve temporal bölgeler benzerdir (Danesh 1977, Olatunji ve ark. 2010) Söz konusu benzerlik, anksiyete bozuklukları ve travmatik stres bozukluklarında sıklıkla öfke ile ilişkili sorunların da gözlenmesine neden olsa da travmatik stres ile gözlenen öfke düzeyinin diğer tüm anksiyete bozukluklarında gözlenen öfke düzeyinden yüksek olduğu belirtilmektedir (Olatunji ve ark., 2010). Özellikle travmatik stresöre maruz kalmış kişilerde öfke düzeyinin arttığı, bunun sonucunda artmış öfkenin hem fiziksel sağlık sorunlarına hem de kişilerarası sorunlara sebep olabileceği belirtilmektedir (Kulka ve ark. 1990, Lasko ve ark. 1994, Jakupcak ve Tull 2005, Swan ve ark. 2005).

TSSB belirtileri ile öfke arasındaki ilişkiyi alan çalışmalar, öfkenin TSSB'yi yordayan değişkenlerden biri olduğuna işaret etmekte (Riggs ve ark. 1992, Dyer ve ark. 2009, Olatunji ve ark. 2010); hatta öfkenin TSSB şiddetini herhangi bir diğer travmatik stres belirtisinden daha fazla tahminlediği belirtilmektedir (Durham ve ark., 2018). Travma deneyimlemiş kadınların öfke düzeylerinin travma deneyimlememiş bir kontrol grubundan daha yüksek olduğu ve olayın üzerinden bir ay geçtikten sonra TSSB belirtilerini en güçlü yordayan değişken olduğu belirlenmiştir (Riggs ve ark. 1992). Benzer şekilde Novaco ve Chemtob da (2002) öfkenin, travmatik stres belirtilerindeki varyansın %40'ını açıkladığını göstermiştir. Bazı çalışmalarda travmatik bir olay deneyimlemiş kişilerdeki yüksek öfke düzeyinin travmatik stres belirtilerinin tedavi sürecini olumsuz etkilediği görülmektedir (Dyer ve ark. 2009, Olatunji ve ark. 2010). Durham ve ark. (2016) TSSB ile öfke arasındaki ilişkiyi incelediklerinde, öfkenin olayla ilgili istenmeyen düşünceler, duygudurum ve bilişlerdeki olumsuz değişimlerden daha fazla disforik uyarılma ile ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Bir başka çalışmada da öfkenin travmatik stres belirti boyutlarının tümü ile ilişkili olduğu ve TSSB ile komorbid olarak görülen bozukluklara etki ediyor olabileceği belirtilmiştir (Durham ve ark. 2018). Tüm bu bulgular, öfkenin travmatik stresin altında yatan bir mekanizma olduğu fikrini desteklemektedir.

Spielberger (1988) öfkenin sürekli öfke ve durumluk öfke olmak üzere iki bileşenden oluştuğunu öne sürmüştür. Buna göre, sürekli öfke kişilik yapısının bir parçası, mizaca bağlı bir özellik olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan, durumluk öfke belirli bir anda deneyimlenen ve farklı durumlar karşısında düzeyi değişebilen bir duygusal tepki olarak tanımlanmıştır. Öfkenin sürekli ve durumsal oluşu açısından bakıldığında, sürekli öfkenin travmatik olay sonrası TSSB gelişme riskini arttırdığı, durumsal öfkenin de

TSSB belirtilerinden biri olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Yapılan bit çalışmada savaşta çatışmaya girme ile TSSB ve daha sonra saldırganlık arasındaki anlamlı ilişkiye yüksek düzey sürekli öfke düzeyinin aracılık ettiği bildirilmiştir (Novaco ve Chemtob 2002, Wilk ve ark. 2015). Yani, bir karakter özelliği olarak öfkeli olmanın travma sonrası TSSB belirtilerinin gelişmesinde aracı bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla travma deneyimlemiş kişilerde hem süreklilik hem de durumluk öfke düzeyinin ölçülmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada travma deneyimi olan kişilerde durumluk öfke düzeyini değerlendirmeye yardımcı bir ölçme aracını Türkçe'ye kazandırmak için her biri on maddeden oluşan iki alt boyutlu Durumluk- Sürekli Öfke Ölçeği'nin (DSÖÖ, Spielberger 1988) Durumluk Öfke alt boyutunun Türkçe uyarlamasını yapmak ve ölçeğin psikometrik özellikleri incelemek amaçlanmıştır. Literatürde öfkeyi ölçmeye yönelik birçok ölçek olmasına rağmen Türkçe olarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış, en yaygın kullanılan ölçeğin Çok Boyutlu Öfke Ölçeği olduğu bilinmektedir. Balkaya ve Şahin (2003) tarafından geliştirilen ölçek, öfke ile ilişkili belirtiler, öfkeye yol açan durumlar, öfke ile ilişkili düşünceler, öfkeyle ilişkili davranışlar ve kişilerarası öfke tepkilerini ölçen 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek kültürel normlara uygun olarak geliştirilmiş bir ölçek olsa da öfkenin anlık ve sürekli olarak ayrı ayrı ölçümüne imkân vermemektedir. Ayrıca öfke ile ilişkili belirtiler öfkenin fiziksel göstergelerine ilişkin bir ölçüm sağlamaktadır. Bir diğer kullanılan ölçek de Novaco Öfke Envanteri'dir ancak bu ölçeğin çocuk ve ergenler için psikometrik özellikleri Türkçe'de incelenmiştir; bu yönü ile yetişkinler için kullanılabilir değildir. Bu açıdan Spielberger (1988) tarafından geliştirilmiş olan Durumluk – Sürekli Öfke Ölçeği'nin Türkçe'ye kazandırılması özellikle klinik araştırmalar için faydalı olacaktır. Söz konusu ölçeğin Sürekli Öfke alt boyutu daha önce Özer (1992) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve psikometrik özellikleri bildirilmiştir. Durumluk Öfke boyutu Türkçe'ye Kalay ve ark. (2017) tarafından uyarlanmış ancak ölçeğin psikometrik özellikleri üniversite öğrencileri üzerinde test edilmiştir ve ölçeğin eşzamanlı geçerliliğini sınamak için 18-31 yaş grubu örnekleme 11-15 yaş grubunda geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu bildirilen Novaco Öfke Envanteri kullanılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin hem yetişkin hem de travma deneyimlemiş bir örnekleme Türkçe geçerliği ve güvenilirliğinin sınanması ve TSSB belirtileri ile sürekli ve durumluk öfke belirtileri arasındaki ilişkiler bağlamında geçerliliğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Örneklem

Bu araştırma "Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri" ile ilgili yürütülen daha kapsamlı bir çalışmanın alt çalışmasıdır. Bu nedenle örneklem 18 yaş ve üzeri, en az bir romantik ilişki deneyimi olmuş kadınlardan oluşmaktadır. Burada romantik ilişki ile kastedilen yakınlık, duygusallık ve yakınlığa duyulan arzu ile tanımlanan partner ilişkisidir (Shulman ve ark. 2011).

DSM – 5'te TSSB tanı ölçütlerinden A kriterinde travmatik olay 'ölüm, ağır yaralanma ya da cinsel saldırı yaşamış ya da bu olasılıkla karşılaşmış olma' olarak tanımlanmıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği 2013). Bu sebeple, yapılan bu çalışmada travmatik olay tanımı DSM – 5'in travmatik olay tanımı ile sınırlandırılmış ve araştırmaya dahil edilen 1012 kişi içerisinde fiziksel ya da cinsel şiddet

deneyimlemeyen, yalnızca psikolojik ve ekonomik şiddet deneyimlemiş olan 434 kişinin verisi analizlere dâhil edilmemiştir. Bu araştırmanın örneklemini sadece fiziksel (n=223), sadece cinsel şiddet (n=163) ve hem fiziksel hem cinsel şiddet deneyimlemiş (n=192) kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların yaşları 18 – 57 arasında değişmekte olup; yaş ortalaması 32.9'dur (S=9.9). Katılımcıların %53.5'i (n=309) bekâr, %28.4'ü (n=164) evli, %17.1'i (n=99) boşanmış ve %1.0' i (n=6) duldur. Katılımcıların %68.9'u üniversite mezunudur (n=398). Geri kalanların %15.7'si (n=91) yüksek lisans veya doktora, %13.0'ü (n=75) lise, %2.3'ü (n=13) ilk veya orta okul ve %0.2'si (n=1) okur-yazardır. Çalışan katılımcıların oranı %54.3'tür (n=314). Katılımcıların %24.9'u (n=144) daha önce hayatını tehdit eden travmatik bir olay yaşadığını belirtirken, %30.1'i (n=179) daha önce tedavi gerektiren bir ruhsal hastalık geçirdiğini belirtmiştir. Tedavi gerektiren bir ruhsal hastalık geçirdiğini belirtenlerin 108'i depresyon, 41'i anksiyete bozukluğu, 7'si travma sonrası stres bozukluğu, 5'i bipolar bozukluk, 4'ü obsesif kompulsif bozukluk ve 4'ü kişilik bozukluğu ile ilgili tedavi almış olduğunu belirtmiştir. Geriye kalan 10 kişi ise birer kişi olacak şekilde trikotilomani, yas, tik bozukluğu, fibromiyalji, madde kullanımı, insomnia, atipik psikoz, dikkat eksikliği ve hiperaktivite ve yeme bozukluğu tedavisi gördüğünü belirtmiştir.

İşlem

Araştırmada durumluk öfke ölçeğinin maddeleri orijinal formundan Türkçe'ye yazarlar tarafından çevrilmiştir. Çeviriler ikisi dil alanında uzman ve ikisi klinik psikoloji alanında uzman olan toplam dört kişi tarafından değerlendirilmiştir. Uzman değerlendirmeleri arasındaki uyum sınıf içi korelasyon (ICC) değeri ile değerlendirilmiş ve sonuçta .95 korelasyon ile çevirilerin uygun bulunduğu görülmüştür.

Söz konusu araştırma deseni ve prosedürler İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı'nın 24.03.2017 tarih ve 2017/02 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Araştırma soru formunu internet üzerinde oluşturulmuş, katılımcılara online olarak erişim sağlanmıştır. Araştırma linkinde yer alan sorulara erişim Bilgilendirilmiş onam formunun onaylanması ile sağlanacak şekilde araştırma tasarlanmıştır. Hazırlanan online soru formu 25 Eylül 2017 – 29 Kasım 2017 tarihleri arasında Facebook reklam aracı kullanılarak 207,796 kişiye gösterilmiştir. Bu kişilerden araştırma linkine tıklayarak soruların tamamına yanıt veren kişi sayısı 1415' tir. Araştırma projesi partner şiddeti ve etkileri ile ilgili olduğu için araştırmaya dahil olma kriterleri en az bir romantik ilişki deneyimi olma ve 18 yaşından büyük olma olarak belirlenmiştir. Bu kriterler göz önünde bulundurularak araştırma verilerinden ilişki deneyimi olmayan 348 kişi, 18 yaşından küçük olduğu belirlenen 5 kişi ve 50 erkek katılımcı araştırma örneklemine dahil edilmemiştir. Araştırma deseni Cankardaş-Nalbantçılar (2018) tarafından yapılan çalışmada ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Veri toplama araçları

Demografik bilgi formu

Katılımcıların yaşı, medeni durumu (Bekar/Boşanmış/Dul=1, Evli=2), eğitim düzeyi (1=Okur-yazar, 2=İlkokul, 3=Ortaokul, 4=Lise, 5=Üniversite, 6=Yüksek lisans, 7=Doktora), çalışma durumu (Çalışan=1, Çalışmayan=0), ruhsal hastalık geçmişi (1=Evet, 0=Hayır) ve travmatik olay geçmişi (1=Evet, 0=Hayır) yer almaktadır. Ayrıca

katılımcılardan son travmatik olaya maruz kaldıklarından beri geçen süreyi gün/ay/yıl olarak belirtmeleri istenmiş, daha sonra bu tarihler araştırmacı tarafından gün bazında hesaplanmıştır.

Durumluk Öfke Ölçeği

On maddeden oluşan durumluk öfke ölçeği 4lü likert tipi (1=Hiç,2=Biraz,3=Oldukça,4=Çok) puanlanan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek için iç tutarlılık kat sayıları hem üniversite öğrencileri hem de donanma askerleri ile yapılan çalışmalarda .90 ve üzeri olarak hesaplanmıştır (Westberry 1980, Spielberger 1988). Jacobs ve arkadaşları (1988) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada ölçeğin test- tekrar test güvenilirliğini test etmiştir. Sonuçta iki ölçüm arasındaki Pearson korelasyon kat sayısını kadınlar için .27, erkekler için .21 olarak hesaplamıştır. Bu çalışmada durumluk öfke ölçeğinin test-tekrar test güvenilirlik kat sayısının sürekli öfke ölçeğinden daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgu durumluk öfkenin belli durumlar karşısında ortaya çıkan ve sabit olmayan bir boyut olduğu varsayımını desteklemektedir. Hem normal hem klinik örneklemeler ile yürütülmüş olduğu araştırmalar durumluk öfke ölçeğinin psikometrik özelliklerinin güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğuna işaret etmektedir (Spielberger 1988, Müller ve ark. 2001, Etzler ve ark. 2014).

Sürekli Öfke Ölçeği

Ölçek 10 maddeden oluşan bir öz-bildirim ölçeğidir. Ölçekte her bir madde 1-4 arasında (1=Hiç,2=Biraz,3=Oldukça,4=Çok) puanlanmakta olup, artan puanlar artan sürekli öfke düzeyini göstermektedir. Spielberger (1988) tarafından geliştirilen Durumluk-Sürekli Öfke Ölçeği'nin alt boyutlarından biri olan ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .82 olarak rapor edilmiştir. Jacobs ve arkadaşları (1988) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada ölçeğin test- tekrar test güvenilirliğini test etmiştir. Sonuçta iki ölçüm arasındaki Pearson korelasyon kat sayısını kadınlar için .77, erkekler için .70 olarak hesaplamıştır. Özer (1992), birden fazla grup ile yaptığı çalışmada sürekli öfke ölçeğine ait iç tutarlılık değerlerini üniversite öğrencilerinde $\alpha=.82$, lise öğrencilerinde $\alpha=.77$, okul yöneticilerinde $\alpha=.78$; psikolojik danışmanlık için başvurmuş nevrotik kişilerde $\alpha=.84$, hipertansiyon hastalarında $\alpha=.91$ olarak raporlamıştır. Çeşitli şiddet türleri deneyimlemiş kadınlarla yapılan bu çalışmada fiziksel ve cinsel şiddet deneyimlemiş kadınlarda $\alpha=.86$ olarak hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonlarının .44 ile .66 arasında değiştiği görülmüştür.

Travmatik Stres Belirti Ölçeği – 5 (TSBÖ-5)

Bu ölçeğin ilk versiyonu DSM-IV'te tanımlanan 17 TSSB belirtisini ölçmek için Türkçe geliştirilmiştir. Ölçek 4lü likert tipi yanıtlanan bir ölçektir (0=Hiç,1=Biraz,2=Oldukça,3=Çok). Deprem yaşayan kişilerle yapılan psikometrik incelemesinde ölçeğin Klinisyen Tarafından Uygulanan TSSB Ölçeği (CAPS, Aker ve ark. 1999) ile belirlenen TSSB tanısına yönelik özgüllük ve duyarlık katsayılarını .81 olduğu, tanıya yönelik %80 oranında doğru sınıflandırma yaptığı belirlenmiştir (Başoğlu ve ark. 2001). Ölçeğin TSSB belirtileri için iç tutarlık katsayısı $\alpha=.92$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Sırp-Hırvat dillerine uyarlanmış versiyonu da savaş ve işkence deneyimi olan kişilerde benzer psikometrik özellikler göstermiştir (Başoğlu ve Şalcıoğlu 2011). Pek çok farklı travma yaşantısı olan kişilerle yapılan çalışmalarda kullanılan

ölçeğin 220 ev içi şiddet deneyimi olan kadınla yapılan bir çalışmada iç tutarlık katsayısı $\alpha = .88$ olarak bulunmuştur (Şalcıoğlu ve ark. 2016). Ölçek, DSM-5'te tanımlanan TSSB tanısı doğrultusunda Şalcıoğlu (2016) tarafından güncellenmiştir. Yirmi maddeden oluşan yeni TSBÖ-5'in cinsel travma deneyimi olan 604 kişilik bir örnekleme TSBÖ-5'in iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .94$ olarak bulunmuş ve madde-toplam puan korelasyonlarının bir madde dışlandığında (psikojenik amnezi $r = .34$) .51 - .76 arasında değiştiği görülmüştür (Bayram-Kuzgun 2018). Şiddet deneyimlemiş bu araştırmanın bağlı olduğu ana çalışmada iç tutarlılık katsayısının $\alpha = .95$ olduğu görülmüştür. Madde toplam korelasyonları .44 - .77 arasında değişmektedir.

İstatistiksel analiz

Araştırmanın verileri SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın güç analizi de WebPower yazılımı kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliliği açılımlı faktör analizi yapılarak test edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini sınamak için iki yarım test yöntemi kullanılmış ve iç tutarlılık kat sayısı hesaplanmıştır. Son olarak ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliliği sınanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı hem Cronbach alfa katsayısı hem de iki yarım test güvenilirliği hesaplanarak incelenmiştir. İki yarım test güvenilirliği hesaplanırken ölçek maddeleri madde numaralarına göre (tek sayı ve çift sayılar) iki gruba ayrılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği temel eksenler faktör analizi kullanılarak incelenmiştir. Ölçeğin ölçüt geçerliliği alan yazında ilişkili olduğu belirlenmiş olan travmatik stres belirtileri ve sürekli öfke düzeyi kullanılarak incelenmiştir. Buna göre durumluk öfke ölçeğinden alınan puanlar ile bu iki ölçekten alınan puanlar arasında pozitif yönlü bir korelasyon olması beklenmektedir. Durumluk öfke, sürekli öfke ve travmatik stres belirti düzeyleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon kat sayısı hesaplanarak incelenmiştir. Korelasyon katsayıları yorumlanırken Cohen (1988)'in önerdiği şekilde .29 ve altı düşük, .30 - .49 arası orta, .50 ve üzeri yüksek düzey korelasyon olarak alınmıştır. Ölçeğin yordayıcı geçerliliğini test etmek için çoklu hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde TSBÖ-5 ölçeğinden alınan puanlar bağımlı değişken; yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çalışma durumu, travmatik olay geçmişi, ruhsal hastalık geçmişi, sürekli öfke ölçeği toplam puanı ve durumluk öfke ölçeği toplam puanı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler regresyon modeline şu sırayı takip ederek girilmiştir: Model 1'de demografik değişkenler (yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve çalışma durumu); Model 2'de geçmiş öykü (travmatik olay geçmişi, ruhsal hastalık geçmişi, travmatik olayın üzerinden geçen süre); Model 3'te sürekli öfke; Model 4'te durumluk öfke. Bu analiz yapılırken eğitim düzeyinde üniversite, yüksek lisans ve doktora bir grup olarak birleştirilmiş ve analize öyle dahil edilmiştir.

Araştırmanın katılımcıları yaşadıkları travmanın türüne göre üç gruba ayrılmıştır. Durumluk öfke, sürekli öfke ve travmatik stres belirti düzeyi ölçeklerinden alınan puanlar birbiri ile tek yönlü ANOVA ile karşılaştırılmıştır. Travmatik Stres Belirti Ölçeği'nin DSM-IV'e göre olan 17 maddelik formu için kesme noktası 25 olarak bildirilmiştir (Başoğlu ve Şalcıoğlu 2011). Yapılan bu çalışmada da ölçeğin kesme noktası olarak 25 puan alınmış, 25 puan ve üzeri puanı olanlar "Olası TSSB tanısını karşılayanlar" olarak, 25 puan altı katılımcılar da "Olası TSSB tanısını karşılamayanlar" olarak gruplandırılmıştır. Bağımsız örneklemler t testi analizi ile durumluk ve sürekli öfkenin TSSB ile ilişkisi incelenmiştir.

Bulgular

Ölçeğin güvenilirliği

Ölçeğin iç tutarlılığı şiddet deneyimlemiş kadınlardan elde edilen veriler ile yapılan hesaplamada $\alpha = .94$ olarak bulunmuştur. Herhangi bir maddenin ölçekten çıkarılması iç tutarlılık katsayısında anlamlı bir yükselmeye neden olmamıştır. Her iki gruptaki madde ortalama puanları, madde toplam korelasyon katsayıları ve maddeler arası korelasyon katsayıları Tablo 1’de gösterilmiştir. Madde toplam korelasyonları .66 – .82 arasında değişirken, maddeler arası korelasyon .37 - .78 arasında değişmektedir. Ölçeğin iki yarım test güvenirliliği .88 olarak hesaplanmıştır. Guttman İki-Yarı kat sayısı .89 olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Durumluk Öfke Ölçeği madde faktör yükleri

Madde	Faktör Yüğü	
	Öfkeyle ilişkili sözel ve motor yanıtlar	Öfke Hissi
7. Masayı yumrukladım var	0.95	-0.09
8. Birine vurasım var	0.90	-0.16
5. Bir şeyleri kırasım var.	0.83	0.07
9. Burnumdan soluyorum.	0.73	0.17
6. Deliye döndüm.	0.61	0.31
4. Birine bağırasım var.	0.58	0.33
10. Küfredesim var	0.55	0.19
3. Kızgıyım	0.05	0.86
2. Sinirim Bozuldu	0.02	0.83
1. Çok öfkeliyim	0.09	0.79

Tablo 2. Maddeler arası ve madde toplam korelasyon katsayıları ile maddelere verilen yanıtlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	Ort.	S	Madde Toplam Korelasyonu	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2.33	0.98	0.73	-								
2	2.64	0.99	0.69	.71	-							
3	2.56	1.02	0.70	.75	.72	-						
4	1.99	1.11	0.82	.62	.60	.62	-					
5	1.75	1.07	0.81	.56	.51	.52	.76	-				
6	1.74	1.04	0.81	.62	.61	.60	.71	.71	-			
7	1.48	0.91	0.78	.50	.45	.48	.64	.78	.73	-		
8	1.39	0.85	0.68	.42	.37	.37	.61	.67	.58	.73	-	
9	1.65	0.97	0.82	.60	.52	.57	.70	.71	.76	.76	.64	-
10	1.93	1.12	0.66	.49	.49	.48	.58	.61	.52	.55	.57	.59

Ölçeğin yapı geçerliliği: açımlayıcı faktör analizi

Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek için yapılan temel eksenler faktör analizinde (principal axis factoring) tüm maddeler ilk faktör üzerinde yüksek yüklenmiştir (.70-.84). Bazı maddelerin ikinci faktör üzerinde %21’e varan oranda varyans açıkladığı görülmüştür. Çizgi grafiği (Scree plot) incelemesi iki faktörlü bir yapıya işaret etmiştir. Maddelerin birbiriyle ilişkili olduğu düşünülerek Direct Oblimin rotasyonu uygulanmıştır ve toplam varyansın %69.8’ini açıklayan iki faktör elde edilmiştir. Birinci

faktöre yüklenen maddelerin öfkeyle ilişkili sözel ve motor yanıtları tanımladığı ve varyansın %61.8'ini açıkladığı, ikinci faktöre yüklenen maddelerin ise öfke hissini tanımladığı ve varyansın %8.4'ünü açıkladığı görülmüştür. Birinci faktöre yüklenen maddelerin faktör yüklerinin .55 - .95 arasında değiştiği, ikinci faktöre yüklenen maddelerin faktör yüklerinin de .79 - .86 arasında değiştiği görülmüştür (Tablo 1). İki faktör arasında pozitif yönlü yüksek düzey korelasyon olduğu görülmüştür ($r = .66, p < .001$).

Birinci faktöre yüklenen maddeler için iç tutarlılık kat sayısı .93'tür. İkinci faktöre yüklenen maddelerin iç tutarlılık kat sayısı ise .89 olarak hesaplanmıştır. Tablo 2'de maddeler arasındaki korelasyon kat sayıları, maddelere verilen yanıtların ortalamaları ve madde atıldığı durumda iç tutarlılık kat sayısında olacak değişime ilişkin veriler yer almaktadır. Maddeler arasında orta ve yüksek düzey anlamlı korelasyonlar olması, maddelerin durumluk öfke yapısı ile ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Maddeler atıldığı durumda iç tutarlılık kat sayısında belirgin bir artış olmaması tüm maddelerin genel yapı ile uyumlu olduğunu desteklemektedir.

Ölçeğin ölçüt ve yordama geçerliliği

Yapılan korelasyon analizi durumluk öfke düzeyi ile sürekli öfke düzeyi arasında orta düzey pozitif bir ilişki göstermiştir ($r = .49, p < .001$). Şiddet deneyimlerine göre üç gruba ayrılan katılımcıların durumluk öfke ve sürekli öfke puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 3). Sonuçta birden fazla şiddet türünü deneyimleyen kişilerin durumluk öfke düzeyinin sadece cinsel ya da sadece fiziksel şiddet deneyimlemiş kişilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu ancak sürekli öfke düzeyinin üç grup arasında farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgular sürekli ve durumluk öfkenin ilişkili olduğu ama ayrışan duygusal durumlar olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 3. Şiddet deneyimine göre Durumluk ve Sürekli Öfke puanlarının karşılaştırılması

	Fiziksel	Cinsel	Fiziksel ve Cinsel	F	p ‡
	Ort. (S)	Ort. (S)	Ort. (S)		
Durumluk Öfke	19.0 (7.7)	18.1 (7.2)	21.2 (8.9)	7.497	.001 ¹
Sürekli Öfke	21.1 (6.0)	20.3 (5.8)	21.4 (6.2)	1.411	.245

‡ Tek Yönlü ANOVA karşılaştırmaları (Bonferroni testi); ¹ Fiziksel ve cinsel > Fiziksel, Cinsel

Araştırma bulguları kullanılarak post-hoc güç analizi yapılmıştır. Durumluk öfke ölçeğinden elde edilen grup ortalamaları ve örneklem sayıları kullanılarak yapılan analiz sonucunda araştırmanın toplam etki boyu .45 olarak hesaplanmıştır. Fiziksel şiddet deneyimleyen ile cinsel şiddet deneyimleyenlerin durumluk öfke düzeyleri arasındaki farkın etki boyu 0.13 iken, fiziksel şiddet deneyimleyen iler ile hem fiziksel hem de cinsel şiddet deneyimleyenlerin durumluk öfke düzeyleri arasındaki farkın etki boyunun 0.33 olduğu görülmüştür. Cinsel şiddet deneyimleyenler ile hem cinsel hem fiziksel şiddet deneyimleyenlerin durumluk öfke düzeyleri arasındaki farkın etki boyunun ise 0.43 olduğu görülmüştür. Sonuçta yüzde 5 hata oranı ve 573 gözlem ile yapılan araştırmanın sonucunda %100 test gücüne ulaşıldığı görülmüştür.

Durumluk öfke düzeyi ile travmatik stres belirtileri arasında yüksek düzey pozitif ilişki saptanmıştır ($r = .63, p < .001$). Bu bulgu TSSB ile öfke arasındaki ilişkiyi destler niteliktedir. TSBÖ-5'in kesme noktası 25 olarak kabul edildiğinde, olası TSSB tanısı olanların durumluk öfke düzeyinin (Ort.= 23.4; Ss= 8.2) olası TSSB tanısı olmayanlardan daha yüksek olduğu (Ort.=15.4; Ss= 5.4) görülmüştür ($t(576) = -13.824$;

$p < .001$). Benzer bir şekilde olası TSSB tanısı olanlar olmayanlara göre daha yüksek sürekli öfke puanları almıştır (Ort.=23.0; Ss=6.2 ve Ort.=18.9; Ss=5.1, $t(576)=-8.668$, $p < .001$). Travmatik stres belirti düzeyini yordayan değişkenlerin incelendiği analizin sonuçları Tablo 4'tedir. Analiz edilen regresyon modeli istatistiki olarak anlamlıdır ($F(9, 563) = 46.47$, $p < .001$) ve travmatik stres belirtilerindeki varyansın %43'ünü açıklamaktadır. Demografik bilgiler, ruhsal hastalık geçmişi, travmatik olay geçmişi ve olayın üzerinden geçen zaman TSSB belirti düzeyindeki değişimi %9 oranında açıklarken, sürekli öfke %11, durumluk öfke ise %22 oranında açıklamaktadır. Sonuçlara göre öfkeli insanların TSSB geliştirmeye daha yatkın oldukları ancak durumluk öfkenin daha belirleyici olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Travmatik stres belirtilerinin yordayıcıları

Hiyerarşik Regresyon Modelinin Aşamaları	R ²	TSSB		
		Değişim İstatistikleri		
Model 1 (demografik değişkenler)	.03	F _(4,568) =3.61, p<.05		
Model 2 (travmatik olay, ruhsal hastalık geçmişi ve olayın üzerinden geçen süre)	.09	F _(7,565) =8.10, p<.001		
Model 3 (sürekli öfke)	.21	F _(8,564) =18.75, p<.001		
Model 4 (durumluk öfke)	.43	F _(9,563) =46.47, p<.001		
Son Aşamadaki Yordayıcılar	B	β	p	%95 CI
Yaş	-.10	-.07	.112	[-0.22, 0.01]
Eğitim Düzeyi	-1.53	-.05	.129	[-2.17, 0.49]
Medeni Durum	.62	.03	.426	[-1.25, 3.30]
Çalışma Durumu	-.03	.00	.978	[-1.61, 2.50]
Travmatik Olay Geçmişi	1.26	.04	.269	[-0.92, 3.53]
Ruhsal Hastalık Geçmişi	3.26	.10	.002	[1.45, 5.58]
Olayın Üzerinden Geçen Zaman	-.00	-.07	.040	[-0.00, 0.00]
Sürekli Öfke	.24	.10	.009	[0.06, 0.41]
Durumluk Öfke	.996	.54	.000	[0.89, 1.15]

TSSB: Travma sonrası stres bozukluğu

Tartışma

Durumluk öfke ölçeğini Türkçe'ye uyarlamak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, ölçeğin güvenilirliği hem iç tutarlılık kat sayısı hesaplanarak hem de iki yarı form yöntemi kullanılarak sınanmıştır. Elde edilen bulgular ölçeğin güvenilirliğini desteklemektedir. Ölçeğin yüksek iç tutarlılık düzeyine sahip olması aslında tek boyutlu bir ölçek olduğuna işaret etse de ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak için yapılan faktör analizi iki alt boyut tespit etmiştir. Ölçeğin ilk çalışmasında bulgular tek boyut olduğunu göstermiş olmasına rağmen (Spielberger 1988) farklı örneklemlerle yapılan başka çalışmalarda da bu çalışmadaki gibi iki alt boyut bulunmuş ve bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler şekilde alt boyutlarının öfke hissi ve öfke ile ilişkili davranışsal ve sözel tepkileri içerdiği görülmüştür (Forgays ve ark. 1997). Spielberger (2010) Durumluk-Sürekli Öfke İfade Ölçeği – 2 (STAXI-2)'de de durumluk öfke ölçeğinin her biri beş maddeden oluşan üç yapıdan oluşacak şekilde genişletildiğini, bu yapıların öfkeli hissetmek, öfkeyi sözlü ve fiziksel olarak dışarı vurmak olduğunu bildirmiştir. Klinik olarak bu bulgular öfke hissi ile ona bağlı olarak ortaya çıkabilecek sözel ya da fiziksel saldırganlık davranışlarını ayırtırmak için anlamlı olabilir.

Durumluk öfke ölçeğinin sürekli öfke ölçeği ile gösterdiği ilişki iki kavramın örtüştüğü ve ayrıştığı yerler olduğunu düşündürmektedir. Süreklilik ölçeği daha çok genel mizaç özelliklerini yakalayan bir ölçek iken, durumluk ölçeği anlık öfke tepkisini daha iyi yakalamaktadır (Spielberger 2010). Birden fazla şiddet türü deneyimlemiş kişiler ile tek bir şiddet türü deneyimlemiş kişiler arasında sürekli öfke düzeyi farklılaşmazken, durumluk öfke ve travmatik stres düzeyinin birden fazla şiddet deneyimlemiş kişilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum travmatik olay sayısı arttıkça TSSB düzeyinin arttığına işaret eden çalışmaların (Brewin ve ark. 2000, Ozer ve ark. 2003, Kilpatrick ve ark. 2013) bulgularını destekler niteliktedir. Bununla birlikte şiddet deneyimleyen kadınlarda daha fazla şiddet türü deneyimlendiğinde TSSB düzeyinin de daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Basile ve ark. 2004). Tüm şiddet türlerinde durumluk öfke düzeyi, şiddet türü sayısına göre artış gösterirken sürekli öfke düzeyinin değişmediği görülmüştür. Sürekli öfke, kişilik yapısının bir parçası ve durumdan duruma değişmeyen, daha istikrarlı bir özellik gösteren bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Spielberger 1988). Elde edilen sonuçlar da bu varsayımı destekler niteliktedir. Durumluk öfke düzeyi ise TSSB tanı ölçütlerinde E kriterinde bir belirti olarak yer almaktadır (APA 2013). Bu sebeple TSSB düzeyi ile durumluk öfke düzeyinin yüksek düzey pozitif bir ilişkiye sahip olması oldukça anlamlıdır. Foa ve arkadaşları (1995) travma sonrası ortaya çıkan öfke ve agresyonun, daha rahatsız edici olan korku ile baş etmek için kullanılan duyular olduğunu öne sürmüştür. Bir başka açıdan da travmatik stres belirtilerinden olan öfke, organizmanın bir sonraki stresöre karşı hazırlığıdır ancak bu belirtiler psiko-fizyolojik uyarılmanın işlevsiz düzenlenmesi ile karakterizedir (Chemtob ve ark. 1997). Yapılan bu çalışmada TSSB tanısını karşılayan kişilerin hem sürekli öfke hem de durumluk öfke puanlarının, TSSB tanısını karşılamayan kişilerden yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgular, sürekli öfkenin travmatik stres belirtilerinin gelişiminde bir risk faktörü olduğu, durumluk öfkenin ise travmatik stres belirtilerinden biri olduğu sonucuna ulaşan çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Heinrichs ve ark. 2005, Meffert ve ark. 2008). Bütün bu bulgular ayrıca durumluk öfke ölçeğinin ölçüt ve yordayıcı geçerliğini destekler niteliktedir.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgular Durumluk Öfke ölçeğinin anlık öfke düzeyinin ölçülmesinde kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Durumluk öfke ölçeğinin Türkçe'ye kazandırılması hedeflenen bu çalışmanın sadece kadınlarla ve romantik ilişki deneyimi olan kişilerle yürütülmüş olması ve örneklemin sadece şiddet deneyimlemiş kişilerden oluşması araştırmanın sınırlılıklarındandır. İleride erkekler, ergenler ve çocuklar gibi farklı örneklerle ve şiddet deneyimlememiş kişilerin de kapsandığı çalışmaların yapılması, ölçeğin öfke ve öfke ile ilişkili problemlerin araştırıldığı çalışmalarda daha yaygın kullanılabilmesini sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışmalar ölçeğin psikometrik özellikleri konusunda yeni bilgiler de sağlayacaktır. Araştırmanın bir diğer kısıtlılığı travmatik stres belirti düzeyine ilişkin bilginin öz-bildirim ölçeği ile edinilmiş olması, klinik görüşme yapılmamış olmasıdır. Tüm bu kısıtlılıklara rağmen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda Türkçe'ye uyarlanan Durumluk Öfke Ölçeğinin Türk kültüründe 18 yaş ve üzeri kadınlarda öfkeyi geçerli ve güvenilir şekilde ölçen bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir. Durumluk öfke ölçeğinin, özellikle psikolojik travma alanında yapılan çalışmalarda hem tedavi

etkililiğinin tespit edilmesinde hem de önleyici çalışmalar geliştirmede kullanılacak yardımcı bir araç olduğu düşünülmektedir. Öfkeyi ölçmek için kullanılan Türkçe ölçekler düşünüldüğünde, anlık ve sürekli öfke düzeyini ayrı ayrı ölçümleyen bir araç olmadığı görülmektedir. Sürekli öfke ölçeği daha önce Türkçe'ye kazandırılmış ancak Durumluk öfke ölçeği uyarlanmamıştır. Durumluk öfke ölçeğinin de Türkçe'ye kazandırılması ile hem durumluk hem sürekli öfkeyi birlikte ölçerek öfkenin farklı boyutlarının farklı etkilerini ölçebilmek mümkün olacaktır. Bu da öfke ve öfke ile ilişkili bozukluklara odaklanan klinik araştırmalar için faydalı olacaktır.

Kaynaklar

- Aker AT, Özeren M, Başoğlu M, Kaptanoğlu C, Erol A, Buran B (1999) Klinisyen tarafından uygulanan Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği (TSSB-Ö)-Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Derg*, 10:286-293.
- APA (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th ed. (DSM-5). Washington DC, American Psychiatric Association.
- Balkaya F, Şahin NH (2003) Çok boyutlu öfke ölçeği, *Türk Psikiyatri Derg*, 14:192- 202
- Basile KC, Arias I, Desai S, Thompson MP (2004) The differential association of intimate partner physical, sexual, psychological and stalking violence and posttraumatic stress symptoms in a nationally representative sample of women. *J Trauma Stress*, 17:413 – 421.
- Başoğlu M, Şalcıoğlu E (2011) *A Mental Healthcare Model for Mass Trauma Survivors: Control-Focused Behavioral Treatment of Earthquake, War, and Torture Trauma*. Cambridge, UK, Cambridge University Press.
- Başoğlu M, Şalcıoğlu E, Livanou M, Özeren M, Aker T, Kılıç C et al. (2001) A study of the validity of a screening instrument for traumatic stress in earthquake survivors in Turkey. *J Trauma Stress*, 14:491-509.
- Bayram Kuzgun T (2018) *The association between posttraumatic stress disorder and trauma-related guilt, shame, fear, and sense of control in women with sexual trauma (Doctoral dissertation)*. İstanbul, İstanbul Arel University.
- Brewin CR, Andrews B, Valentine JD (2000) Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *J Consult Clin Psychol*, 68:748–766.
- Cankardaş-Nalbantçılar S (2018) Yakın ilişkide psikolojik şiddet deneyimi ile travmatik stres belirtileri arasında peri-travmatik sıkıntı ve kontrol kaybı ile post-travmatik duyguların aracı rolü (Doktora tezi). İstanbul, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Chemtob CM, Novaco RW, Hamada RS, Gross DM, Smith G (1997). Anger regulation deficits in combat – related posttraumatic stress disorder. *J Trauma Stress*, 10:17-36.
- Cohen J (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Danesh HB (1977). Anger and fear. *Am J Psychiatry*, 134:1109-1112.
- Durham TA, Byllesby BM, Armour C, Forbes D, Elhai JD (2016) Relations between anger and DSM-5 posttraumatic stress disorder symptoms. *Psychiatry Res*, 244:403-409.
- Durham TA, Byllesby BM, Lv X, Elhai JD, Wang L (2018) Anger as an underlying dimension of posttraumatic stress disorder. *Psychiatry Res*, 267:535–540.
- Dyer KW, Dorahy MJ, Hamilton G, Corry M, Shannon M, MacSherry A, et al. (2009) Anger, aggression, and self-harm in PTSD and Complex- PTSD. *J Clin Psychol*, 65:1099 – 1114.
- Etzler SL, Rohrmann S, Brandt H (2014) Validation of the STAXI-2: A study with prison inmates. *Psychol Test Assess Model*, 56:178-194.
- Evans S, Giosan C, Patt I, Spielman L, Difede J (2006) Anger and its association to distress and social/occupational functioning in symptomatic disaster relief workers responding to the September 11, 2001, World Trade Center disaster. *J Trauma Stress*, 19:147–152.
- Foa EB, Riggs DS, Massie ED, Yarczower M (1995) The impact of fear activation and anger on the efficacy of exposure treatment for posttraumatic stress disorder. *Behav Ther*, 26:487 – 499.
- Forgays DG, Forgays DK, Spielberger CD (1997) Factor structure of the State-Trait Anger Expression Inventory. *J Pers Assess*, 69:497-507.

- Heinrichs M, Wagner D, Schoch W, Soravia LM, Hellhammer DH, Ehler U (2005) Predicting posttraumatic stress symptoms from pretraumatic risk factors: A 2-year prospective follow-up study in firefighters. *Am J Psychiatry*, 162:2276–2286.
- Jacobs GA, Latham LE, Brown, MS (1988). Test-retest reliability of the State-Trait Personality Inventory and the Anger Expression Scale. *Anxiety Res*, 1:263-265.
- Jakupcak M, Tull MT (2005) Effects of trauma exposure on anger, aggression, and violence in a nonclinical sample of men. *Violence Vict*, 20:589-598.
- Kalay T, Egeci IS, Ozer S (2017) Turkish adaptation and validation of Spielberger's State Anger Subscale. *Global Journal of Psychology Research: New Trends and Issues*. 7:71-80.
- Kilpatrick D, Resnick H, Milanak M, Miller M, Keyes K, Friedman M (2013). National estimates of exposure to traumatic events and PTSD prevalence using DSM-IV and DSM-5 criteria. *J Trauma Stress*, 26:537–547.
- Kulka RA, Schlenger WE, Fairbank JA, Hough RL, Jordon BK, Marmar CR, et al. (1990) Trauma and the Vietnam War generation: Report of findings from the National Vietnam Veterans Readjustment Study. New York, Brunner/Mazel.
- Lasko NB, Gurvits TV, Kuhne AA, Orr SP, Pitman RK (1994) Aggression and its correlates in Vietnam veterans with and without chronic posttraumatic stress disorder. *Compr Psychiatry*, 35:373–381.
- Meffert SM, Metzler TJ, Henn - Haase C, McCaslin S, Inslicht S, Chemtob C et al. (2008) A prospective study of trait anger and PTSD symptoms in police. *J Trauma Stress*, 21: 410-416.
- Müller C, Bongard S, Heiligtag U, Hodapp V (2001) Das State-Trait Ärgerausdrucks-Inventar (STAXI) in der klinischen Anwendung: Reliabilität und faktorielle Validität. *Z Klin Psychol Psychother*, 30:172-181.
- Novaco RW, Chemtob CM (2002) Anger and combat-related posttraumatic stress disorder. *J Trauma Stress*, 15:123 – 132.
- Olatunji BO, Ciesielski BG, Tolin DF (2010) Fear and loathing: A meta-analytic review of the specificity of anger in PTSD. *Behav Ther*, 41:93-105.
- Ozer EJ, Best SR, Lipsey TL, Weiss DW (2003) Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: A meta-analysis. *Psychol Bull*, 129:52–73.
- Özer AK (1994) Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9:26-35.
- Riggs DS, Dancu CV, Gershuny BS, Greenberg D, Foa EB (1992) Anger and post-traumatic stress disorder in female crime victims. *J Trauma Stress*, 5:613-625.
- Shulman S, Conolly J, McIsaac CJ (2011) Romantic Relationships, Editor(s): B Bradford Brown, Mitchell J Prinstein, In *Encyclopedia of Adolescence*, Pages 289-297, UK: Academic Press, Elsevier.
- Spielberger CD (1988) State-Trait-Anger-Expression-Inventary. Palo Alto, CA, Consulting Psychologist Press.
- Spielberger CD (1999) State-Trait Anger Expression Inventory-2 (STAXI-2). Professional Manual. Tampa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Spielberger CD (2010) State - Trait Anger Expression Inventory. The corsini encyclopedia of psychology, New York, Wiley.
- Swan SC, Gambone LJ, Fields AM, Sullivan TP, Snow DL (2005) Women who use violence in intimate relationships: The role of anger, victimization, and symptoms of posttraumatic stress and depression. *Violence Vict*, 20:267–285.
- Şalcıoğlu E, Urhan S, Piriççioğlu T, Aydın Ş (2017) Anticipatory fear and helplessness predict PTSD and depression in domestic violence survivors. *Psychol Trauma*, 1:117 – 125.
- Tennant C, McLean L (2001) The impact of emotions on coronary heart disease risk. *J Cardiovasc Risk*, 8:175-183.
- Westberry LG (1980) Concurrent validation of the Trait-Anger Scale and its correlation with other personality measures (Master's thesis). Tampa, FL, University of South Florida.
- Wilk JE, Quartana PJ, Clarke - Walper K, Kok BC, Riviere LA (2015) Aggression in US soldiers post - deployment: Associations with combat exposure and PTSD and the moderating role of trait anger. *Aggres Behav*, 41:556-565.

Yazarların Katkıları: Yazarlar çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladıklarını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduklarını kabul etmişlerdir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Etik Onay: Araştırma için İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Tüm katılımcılar aydınlatılmış onam vermişlerdir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu araştırma İstanbul Arel Üniversitesi iş birliğinde Davranış Araştırmaları ve Terapileri Merkezi'nin "Kadına Yönelik Şiddetin Bilişsel, Ruhsal ve Davranışsal Etkileri" araştırma programı bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma Spunk Fund, Inc. tarafından desteklenmiştir.

Authors Contributions. Authors attest that they have made an important scientific contribution to the study and have assisted with the drafting or revising of the manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Ethical Approval: Ethical approval was obtained from İstanbul Arel University Ethics Committee for the study. All participants gave informed consent.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: This research was carried out within the "Cognitive, Mental and Behavioral Effects of Violence Against Women" research program of Behavioral Research and Therapies Center in cooperation with İstanbul Arel University. The research was supported by the Spunk Fund.

Ek 1. Durumluk Öfke Ölçeği

Aşağıda insanların kendilerini tanımlamak için kullandıkları bazı ifadeler verilmiştir. Her bir ifadeyi okuyup şu anda nasıl hissettiğinizi belirten seçeneği işaretleyiniz. Unutmayın ki, hiçbir ifade için kesin doğru veya kesin yanlış cevaplar yoktur. Herhangi bir ifade üzerinde çok zaman harcamayınız, ancak mevcut duygularınızı en iyi tanımlar görünen cevabı seçiniz.

	Hiç	Biraz	Oldukça	Çok
1.Çok öfkeliyim				
2.Sinirim bozuldu				
3.Kızgımım				
4.Birine bağırırım var				
5.Bir şeyleri kırasım var				
6.Deliye döndüm				
7.Masayı yumruklayasım var				
8.Birine vurasım var				
9.Burnumdan soluyorum				
10.Küfredesim var				